

PRÁVNÍ SITUACE KATOLICKÉ CÍRKVE V POLSKU

Bronisław Fidelius

17. května 1989 schválil sněm (Sejm) Polské lidové republiky několik zákonů, které se týkají církevních záležitostí, zvláště katolické církve. Je to: 1. zákon o vztahu státu ke katolické církvi v PLR, 2. zákon o zárukách svobody svědomí a vyznání, 3. zákon o sociálním pojištění duchovních. Uveřejněním ve Sbírce zákonů 23. května 1989 vstoupily v platnost.

Z dosavadních informací vysvítalo, že v Polsku dochází k úpravě vztahu mezi církví a státem a že po více než čtyřicetiletých sporech a konfliktech, občas dosti tragických, když došlo i k uvěznění některých biskupů včetně kardinála Wyszyńskiego, nastupuje právní úprava, jejímž cílem je dobro všech občanů naší země.

Nejzajímavější, zvláště pro katolíky, je první zákon o právní úpravě vztahu mezi státem a církví. Tento dokument je důležitý hlavně proto, že zahrnuje celek záležitostí spojených s činností katolické církve v polské realitě. Jeho význam spočívá i v tom, že to je zákon schválený Sejmem, tedy právní akt největší váhy, stojící v hierarchii norem jen pod ústavou. Dosud byly všechny právní předpisy ohledně církve obsaženy v dekretech, nařízeních nebo oběžnících, které vydávali ministři, a týkaly se jen jednotlivých církevních záležitostí, ne vztahů církve a státu jako celku. Ačkoliv uplynulo 37 let od schválení ústavy, takový zákon vydán nebyl. Nadále platily zastaralé zákonné normy z let 1928-1933 a 1945-1948, upravující vztah státu k 9 církvím a jiným vyznáním.

Aby byla tato právní mezera vyplněna, vytvořila Společná komise představitelů vlády a episkopátu roku 1981 redakční kolektiv; ten vypracoval do konce roku 1983 návrh zákona, ale bez jednomyslné shody. Proto nebyl tento návrh přijat do legislativního řízení. Přesto znamenal značnou pomoc a vzor pro druhý redakční kolektiv, jehož jmenování rozhodla Společná komise na zasedání 21. září 1987. Tomuto kolektivu předsedali společně dr. Władysław Łoranc, ministr vedoucí Úřad pro záležitosti vyznání, a dr. Jerzy Stroba, arcibiskup metropolita poznaňský. Byly vytvořeny tři podvýbory. Celkem se redakční práce účastnilo 37 osob.

Redakce se shodla na tom, že úprava právní situace katolické církve v Polsku by měla být rozdělena do dvou rovin. Záležitosti náležející do kompetence Apoštolského stolce mají být upraveny dohodou mezi Polskem a Apoštolským stolicí. Návrh dohody byl vypracován uvelněným redakčním kolektivem a schválen Společnou komisí. Některé články dohody byly vyhrazeny přímému jednání mezi Apoštolským stolicí a vládou.

Návrh všestranné úpravy vnitrostátní situace církve byl vypracován redakčním kolektivem a v tajném hlasování schválen na 233. plenárním zasedání episkopátu (7.-9.3.1989). Biskupové přitom vyjádřili přesvědčení, že návrh bude schválen v meritorně dojednaném znění. Návrhem zákona se zabývalo politbyro KS Polské sjednocené dělnické strany 14.3.1989. Společná komise schválila návrh 22. března 1989. Zplnomocnila spolupředsedy redakčního kolektivu, aby návrh parafovali, k čemuž šlo 4. dubna (mohli jsme to vidět v televizi). Nato byl návrh formou legislativní iniciativy předán Sejmu.

Sluší se poznamenat, že to, co návrh předvídal, Sejm také schválil: průměrnou aplikací těchto zákonných předpisů na všechny církve a náboženské společnosti.

V preambuli zákona vysvětluje Sejm, že úpravou těchto záležitostí plní závazky vymezené ústavou. Odvolává se také na zásady mezinárodního práva vyplývající z Charty Spojených národů, Všeobecné deklarace práv člověka, Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, Závěrečného akta Konference o bezpečnosti a

spolupráci v Evropě, a konečně z Deklarace o vyloučení všech forem netolerance a diskriminace z důvodu náboženství nebo přesvědčení.

Zákon se dělí na čtyři části. První má titul "katolická církev v Polské lidové republice". Druhá pojednává o činnosti katolické církve a je nejobsáhlejší. Třetí se zabývá majetkovými záležitostmi a čtvrtá obsahuje přechodné a závěrečné předpisy.

Nejdůležitější z celého zákona jsou předpisy první části, která je sice velmi krátká (13 článků), ale z hlediska právního velmi podstatná. V I. oddíle této části prohlašuje Sejm, že "katolická církev v Polské lidové republice působí v ústavním rámci zřízení" a hned v 2. článku dodává: "Církev se ve svých záležitostech řídí vlastním právem, svobodně vykonává duchovní i jurisdikční správu a zařizuje své záležitosti".

Pokud jde o věci ve vztazích mezi církví a státem, které nynější zákon neupravuje, mají od nynějška platit všeobecně zavazující právní předpisy. Sejm také zřizuje Společnou komisi, složenou rovným dílem z představitelů vlády a polské biskupské konference. Úkolem Komise bude projednávání problémů souvisejících s rozvojem vztahů mezi státem a církví nebo s výkladem zákona a jeho uváděním do života.

Domnívám se, že nejdůležitější bod z celého zákona je stanovení právní subjektivity církve v Polsku. Pro průměrného čtenáře se může zdát poněkud nesrozumitelné, o čem vlastně jde. Přece církev existuje v polských zemích přes tisíc let. Začala působit ještě před vznikem státu. Co víc, právě ona se přičinila o vytvoření státního zřízení a o vstup piastovského Polska do společnosti evropských států. Přesto však, ač se to může zdát komické, po válce přestala církev v PLR z hlediska práva existovat! Ovšem z hlediska polského práva. Byla dále činná, a to velmi čile, ale ve skutečnosti podle právní nomenklatury neměla existenci, nýbrž jen činnost.

Co to znamená? Prostě neměla právní subjektivitu. Takže, když nebyla právní osobou, neměla právo na mnoho věcí. Jestliže přece něco dostala, pak jen cestou milosti nebo momentální dobré vůle vlády. Církev se ocitla v situaci vojáka vracejícího se z války, kterého předešla zpráva o jeho smrti zapsaná do matriky. Vzali ho na vědomí (co se dalo jiného dělat), ale neměl na nic právo. Chybělo mu úřední potvrzení, že žije. Mohl žít a pracovat, mohl od rodiny nebo od státu to či ono získat, ale nemohl mít vlastní byt, uzavírat smlouvy nebo dědit. Ztratil osobovost díky mylnému zápisu v matrice.

Také nad katolickou církví visel takový falešný zápis v matrice zemřelých, který fakticky přestává viset teprve s vydáním tohoto zákona. Sice už roku 1981 ministr - vedoucí Úřadu pro záležitosti vyznání dopisem z 16. února vojevůdům potvrdil, že v PLR mají právní subjektivitu některé církevní útvary, např. diecéze a farnosti, ale to bylo jen potvrzení, které bylo možné odvolat. Do této doby neexistoval právní akt na úrovni zákona, jímž by Sejm jako reprezentant polské společnosti výslovně polské církvi přiznal právní subjektivitu.

Tým Sejm uznal, shodně s církevními obyčejí, celopolskou subjektivitu v podobě polské biskupské konference i teritoriálních právnických osob: metropole, arcidiecéze, diecéze, apoštolské administratury, farnosti, rektoráty, Charita polská i diecézní a Papežská misijní díla. Dále personální právní osoby: Armádní ordinariát, kapituly, osobní farnosti, konference vyšších řeholních představených mužských i ženských, instituty řeholní i světské, sdružení apoštolského života, řeholní provincie, opatství, samostatné kláštery, řeholní domy, vyšší a nižší duchovní semináře diecézní i řeholní, naukové instituce a další právní osoby, totiž: Katolická univerzita v Lublině, Papežská teologická akademie (ve Varšavě), Papežské teologické fakulty v Poznani, ve Varšavě a Vratislavi, Filozofická fakulta Tovaryšstva Ježíšova v Krakově, vědecké i výukové instituty církví kanonicky zřízené. Po mnoha letech usilí získala vyšší filozofická a teologická církevní učiliště právní subjektivitu. Dosud nebyla ochota vidět tyto studijní ústavy na úrovni jiných vyšších učilišť; v letech 1959-1960 se daly dokonce pokusy podřídit je inspektorům pro střední školy. Měli dokonce příkaz provádět dozor na papežských

teologických fakultách, k čemuž církevní strana opětovaně odmítla dát sozhlas.

Byly zrušeny předpisy, které valice ztěžovaly administrativní činnost církve. Do té doby platilo, aniž to věděla většina naší společnosti, že k utvoření diocéze, řeholní provincie, farnosti nebo řeholního domu a také k jejich personálnímu obsazení potřebovaly církevní úřady souhlas ústředních úřadů, pokud šlo o diocéze a biskupy, nebo vojevodských v případě farností, řeholního domu a faráře. To stanovil dekret z 31.12.1956 o organizování a obsazování církevních míst. Navíc museli biskupové a kněží skládat slib věrnosti PLR tohoto znění: "Slibuji slavnostně zachovat věrnost PLR, zachovávat její právní řád a nepodniknout nic, co by mohlo ohrozit blaho PLR". Vzpomínám si, jak po úpravě církevního vlastnictví v Západních územích roku 1971 byli nově jmenovaní biskupové ordináři přijati ministerským předsedou k složení slibu. Vysílala to naše televize. Vzbudilo to jistý potiv mezi katolíky. Několik osob se mě ptalo: "Viděl jsi včera v televizi biskupy na návštěvě u vlády - jsou to opravdu naši? A jestli ano, nejsou trochu moc pořádní?" Byli velice udiveni, když jsem jim vysvětlil, jaké předpisy vydala vláda jednostranně, a že biskupové, i když k tomu předpisa mají záporný postoj, přece se museli podrobit, pokud se chtěli vyhnout negativním důsledkům hned na začátku svého působení. Teď po uzrání první subjektivity, byly tyto předpisy změněny. Vytvoření farností a jmenování faráře má církev pouze dát na vědomí správním úřadům.

Z uznání právní subjektivity církve plyne možnost oficiální činnosti. Druhý oddíl zákona proto velmi obšírně pojednává o významnějších druzích činnosti. Konkretizuje oprávnění církve a jejích složek, jež jsou dána ústavními zásadami svobody svědomí a vyznání a svobody vykonávání náboženských funkcí.

Tento oddíl obsahuje valice mnoho zvláštních předpisů o jednotlivých záležitostech spojených s činností církve. Dovolím si uvést ty věci vcelku bez zvláštního rozboru a potom obrátit pozornost na závažnější body nynější úpravy.

Zákon upravuje věci spojené s veřejným kulturním, katechezí a školstvím, vojenskou pastorační a vojenskou službou duchovních osob a speciální pastorační ve výchovných ústřevch. Obsahuje předpisy o církevních organizacích a o sdruženích katolíků, o charitativní činnosti církve, o sakrálním a církevním stavebnictví. Upravuje i záležitosti hřbitovů, kultury a hromadných sdělovacích prostředků.

Polně jde o kult, zdá se být důležitý předpis potvrzující dny pracovního klidu (1. leden, 1. listopad, Boží hod vánoční, druhý velikonoční svátek, Těla a Krve Páně) a přidává další: 15. srpen, slavnost Nanebevzetí Panny Marie. Bylo i potvrzeno, že veřejné konání kultu v sakrálních místech podléhá církevním úřadům. Fouti a procesí po veřejných cestách mají být dohodnuty (už ne povoleny!) se správními úřady.

Katecheze je důležitá složka života církve. Stát uznává právo církve na vyučování a náboženskou výchovu dětí a mládeže v souladu s volbou rodičů nebo opatrovníků. Z právního a náboženského hlediska je to důležitá úloha katolických rodičů. Vyučování se koná i nadále v katechetických učebnách.

K určité novotě dochází v určité době vyučování, rozvrhu hodin školních a katechetických. Katecheti měli velké potíže s určením hodin tak, aby děti neztratily mnoho času. Velmi záleželo na školním programu. Když ředitel školy upravil rozvrh zlozslbě a navíc ho často měnil, dokázal značně narušit katechezi. To znají dobře katecheti i rodiče. Nyní to bude tak, že ministr školství v dohodě se sekretariátem episkopátu vydá nařízení o zásadách a způsobech, jak sladit hodiny náboženství se školním rozvrhem.

V Polsku se teď valice a s důrazem hovoří o soukromých školách. Církev má právo mít je, rovněž malé i velké duchovní semináře, diocézní i řeholní. Žáci a studenti mají též práva jako žáci a studenti státních škol a učilišť. Totéž platí o učitelích. Navíc slavy jízdného, roční podpory a sociální nárok na zdravotní služby.

Pastorace vojáku. Církev včedky naléhala, aby ty dva roky základní vojenské služby nabýly významem v životě mladého člověka. Domnívá se, že křížek na krku

pod stejnojmenným, soukromá a veřejná modlitba neubírá na cti uniformě. V našich dějinách se vlastenectví vždycky pojilo s vírou. Povstání za svobodu začínala převážně v kostelích. Máme svatě a blahoslavené vlastence, jako bratra Alberta a Rafaela Kalinowského, kteří budou, jak doufáme, brzy kanonizováni.

Sejm zaručil osobám plnícím vojenskou službu a jejich domácím svobodu plnění nebo neplnění, podle jejich rozhodnutí, náboženských úkonů. Vojáci v činné službě mají možnost účastnit se nedělní a sváteční mše svaté mimo vojenský areál. Vyvezl také státní vojenský kaplanů, které povolává ministr národní obrany po předchozí dohodě s diecézním biskupem.

Zákon osvobodil alumnusy vyšších duchovních seminářů a řeholní novice od povinné základní vojenské služby. Sbohem armádní jeřabotko, ve které musela střední generace kročit vojenskou službu! V sedmdesátých letech byl ukazatelem vztahu státu k církvi počet kleriků odvedených na vojnu. Ačkoliv měli maturitu, byli považováni za absolventy školy druhého stupně a záměrně odváděni. Teď se rodí naděje, že se obydlí vojáků z povolání otevrou snadněji pastoračním návštěvám a že oni nebudou připravovat děti k prvnímu svatému přijímání v jiné farnosti.

Některá oblast náboženského života byly upraveny už dříve právními akty nižšího řádu. Nyní byly povýšeny na úroveň zákona. Sem patří specializovaná pastorační práce, a to děti a mládež v ústavech, v sanatoriích a nemocnicích. Mají zajištěno právo na náboženské úkony, duchovní služby a katechizaci.

Totéž platí o osobách v léčebnách i v uzavřených ústavech sociální péče. Mají právo praktikovat náboženství a přijímat náboženské služby. Snad se sluší vysvětlit, že pod slovem náboženská práce je třeba rozumět můj kontakt s Bohem soukromou modlitbou, přijímáním svatých svátostí a služby kněze, který má zajištěný styk s těmi osobami a koná bohoslužby v ústavech či nemocnicích. Totéž platí pro vězně. Mají právo na náboženské úkony a služby; pokud jde o služby, je určitý rozdíl mezi vězni ve vazbě a ve výkonu trestu.

Nové je ve specializované pastorační práci jasně formulované právo dětí a mládeže v letních koloniích a táborech, organizovaných státem, na náboženské úkony, zvláště na účast na mši svaté o nedělích a svátcích. Mají o tom vyjít zvláštní předpisy vydané ministrem národní výchovy. Možná se o prázdninách zase vrátí stará praxe z doby hned po válce a obnovená na čas roku 1956, kdy šly do kostela celé skupiny dětí a mládeže spolu s rodinami nebo si zamlouvaly zvláštní mši svatou pro prázdninovou kolonii.

Zákon zcela mlčí o poměru k harcerstvu (shoutingu). Snad bude řešen zvlášť. V zákoně se však mluví o táborech, a to jsou tábory harcerské. Takže zákon dává našim harcerům možnost náboženských úkonů a zvláště účasti na mši svaté.

Zákon však vylučuje možnost náboženské práce dětí a mládeže v koloniích a táborech z hraniční země. A to jsou už desetitisíce ročně! S takovou skupinou by přece mohl jet kaplan - katecheta těch dětí. Připouštím obavy ze zákroku úřadů těch zemí, do nichž jede naše mládež. Kolonie a tábory jsou totiž plánované jako společné, na sbratření dětí zvláště ze sousedních zemí.

Příslušníkům církve se teď zajišťuje svoboda sdružování za účelem uskutečňování úkolů vyplývajících z poslání církve. V rámci existujících církevních právnických osob je možné zakládat organizace církevní, katolické a sdružení katolické. Liší se tyto tři druhy organizací něčím podstatným? Je mezi nimi určitý rozdíl z hlediska organizace a statutů, a rovněž cílů, které si uložily.

Církevní organizace mohou být založeny diecézním biskupem, vyšším řeholním představeným či polskou biskupskou konferencí, anebo farářem či řeholním představeným se svolením biskupa nebo provinciála. Cílem těchto organizací má být zvláště aktivita na prospěch náboženské výchovy, vojákého kultu a katolické nauky. To je důležité při jejich vzniku, protože se na ně nevztahují normy o sdruženích.

Katolické organizace bývají zakládány jen se souhlasem církevního úřadu, který jim určí kněze nebo církevního asistenta. Cílem takové organizace má být provádění činnosti společensko-kulturní, osvětově výchovné nebo charitativně pečova-

telské v souladu s učením katolické církve. Zde se už aplikují státní předpisy o sdruženích. V krakovské diecézi vzniká jako první Sdružení katolické akademické mládeže.

Nové předpisy dovolují vytvořit církevní nebo katolickou organizaci bez náboženského charakteru jen ve dvou případech: je-li cílem šíření strízlivosti, působení na alkoholiky a narkomany nebo pomoc jejich rodinám.

Všechny jiné organizace sdružující katolíky k tomu, aby uskutečňovali křesťanské ideály podle vlastních programů, nazývají se sdružení katolíků a při zakládání se musejí přizpůsobit předpisům o sdruženích.

Takže na základě nových předpisů může znovu povstat mnoho církevních děl, zlikvidovaných v poválečném období. Pokud vím, bývalí členové různých církevních sdružení se již snaží obnovit svou činnost. Také mnoho mladých katolíků má při pohledu na takové možnosti chuť k činnosti v rámci nových církevních struktur.

Katolická církev v Polsku už po mnoho let prováděla charitativní činnost. V poválečném období byla tato činnost omezena na minimum. Diecéze a řehole ztratily mateřské školy, skoly, sirotčince. Z nemocnic byly odstraněny sestry ošetrovatelky, byly ponechány jen v domech pro děti těžce mentálně postižené. Nyní mohou být charitativně činné: Polská charita po celé zemi, Diecézní charita na svém území a všechny církevní právnické osoby. Vlastně lze provádět všechnu činnost na pomoc bližním, tedy mít ústavy pro sirotky, staré lidi, invalidy, léčebny, jesle. Pomáhat při ochraně mateřství a lidem postiženým neštěstím všeho druhu. Je možné pomáhat i za hranicemi obětem živelných pohrom nebo lidem ve zvláštní tísní.

Církev má před sebou veliké dílo milosrdenství. Charitativní činnost byla vždycky spojena s životem církve v Polsku. Nyní byly vytvořeny vskutku neomezené možnosti charitativní činnosti, jenže mezery 40 let bez oficiální, veřejné činnosti se nedají vyplnit najednou. Církevní charita se bude jistě rozvíjet, ale postupně, jak se budou školit odborné síly a získávat materiální podklad a finanční prostředky. Ty mají plynout z hostelních sbírek, darů, odkazů tuzemských i zahraničních, veřejných sbírek, subvencí a dotací od institucí i zahraničních, příjmů církevních institucí a také z hospodářské činnosti Polské a diecézní Charity.

Stavební možnosti církve byly upraveny už nařízením předsedy rady ministrů roku 1981. Významnější články tohoto nařízení teď dostaly hodnotu zákona. Takže církev jakožto právnická osoba má právo realizovat církevní a sakrální investice a vlastnit i budovat konfesijní hřbitovy. Plány diecézí a řeholí však mají být vřelny do národního sociálně ekonomického plánu. Za poskytnutí státní půdy na katechetické učebny nebo charitativní ústavy k trvalému užívání se nebude platit.

Kultura a hromadné sdělovací prostředky mají velmi důležitou úlohu ve výchovném procesu. Kultura nemůže chybět při náboženském rozvíjení člověka. Církev v Polsku vždy oceňovala hodnotu kultury v životě a výchově zvláště mladých lidí. O tom svědčí každoroční Týdny křesťanské kultury, které organizují jednotlivé diecéze v mnoha našich městech, a to nejen vojvodských. Jen organizátoři by mohli vypravět, kolik těžkostí museli překonávat od získávání papíru na tisk programů přes obtíže se získáváním místností (ne vždy mohl kostel zastupit divadelní sál, který byl pro křesťanskou kulturu nedosažitelný) až po cenzurování programů, třeba určených jen pro kostel. Zde se sluší vzdát čest všem, kteří v dobách pro kulturu těžkých našli pro ni místo v rámci církve.

Všechny právnické osoby mají právo vydávat periodický tisk, knihy a jiné tiskoviny, zakládat a vlastnit vydavatelství a tiskařské závody. K tomu účelu mohou dostávat ze zahraničí pro vlastní potřebu stroje, zařízení a tiskařské materiály i papír. Mohou provozovat vlastní kolportáž nebo využívat jiné kolportážní sítě.

Církev nejen může, ale má právo vysílat mši svatou v hromadných sdělovacích prostředcích. Způsob realizace však je třeba domluvit s Výborem pro rozhlas a televizi. Ještě víc - církev může zakládat vlastní rozhlasové a televizní stanice.

V nynější ekonomické situaci došlo k průlomu do státního monopolu v oblasti divadla a filmu. Vznikají soukromé ateliéry, i církev má v té věci svobodu.

Všechny právnické osoby, dokonce i mslá farnost, mohou provozovat vlastní divadlo nebo kino, vyrábět filmy nebo jiné audiovizuální prostředky. Mohou je také samy prodávat. K tomu potřeba dostat speciální povolení, stačí uvědomit o záměru a provozování takové činnosti státní orgán, příslušný dát svolení a oprávnění. Jediné zásadní omezení spočívá v tom, že taková činnost v církvi má sloužit nábožensko-morálním cílům v oblasti kultury.

Tak se polská církev ocitá před velkou úlohou - vstoupit do hromadných sdělovacích prostředků a využívat jich k nábožensko-výchovným cílům. K tomu bude potřebné angažovat katolické laiky, kvalifikované pro to nejen odborně, ale i nábožensky. Soudím, že za tuto oblast budou muset vzít odpovědnost spíše laici než duchovní. - V souvislosti s kulturou je třeba ještě připomenout, že církev může mít vlastní knihovny, a to i pro veřejnost, vlastní archivy a muzea.

Je jasné, že všechna činnost každé právnické osoby potřebuje určitý, více nebo méně velký materiální podklad. S uvedenou činností by se nedalo ani částečně začít bez určité materiální základy. Nemůže nás tedy udivit, že do projednávání církevních záležitostí byly zahrnuty předpisy o majetkových záležitostech církevních právnických osob. Zákon přiznává církvi a jejím právnickým osobám právo nabývat, vlastnit a požívat majetek movitý i nemovitý a jiná práva. Církev má také právo spravovat svůj majetek.

Dosud musela všechna darování nemovitostí, smlouvy na dožití a odkazy na církevní účely dostat předem schválení správních úřadů. Nyní se takové schválení nevyžaduje. Církevní právnické osoby mohou také uzavírat notářské smlouvy o dědictví, darování, odkazu nebo dožití. Obširné daňové předpisy potvrzují dodatečné osvobození a slevy ze daní a cles. Majetek a příjmy církevních právnických osob podléhá všeobecná daňovým předpisům. Byly zavedeny a vlastně potvrzeny dodatečné slevy a osvobození od daní a cel. Týká se to zvláště důchodů určených na kultovní cíle a charitativní činnost církve. Na tyto účely je možno konat sbírky i mimo církevní terén. Je možné také zakládat církevní fundace.

Čtvrtá část obsahuje přechodné a závěrečné předpisy, jak je to při zákonech obvyklé. Je krátká a stručná. S ohledem na specifiku vztahu mezi církvi a státem v období čtyřiceti poválečných let obsahuje velmi mnoho zvláštních ustanovení, týkajících se zvláště majetkových záležitostí. Od doby záborů zůstaly některé majetkové záležitosti mezi státem a církvi neupraveny. Uprava byla ohlášena v konkordátu z roku 1925, nebyla však do vypuknutí války provedena. Majetkové spory a konflikty se v poválečném období spíše ještě rozmnožily díky znárodnovacím zákonům, předpisům o majetku mrtvé ruky a zrušení církevních fundací, s čímž bylo spojeno převzetí majetku do státní pokladny. Velké množství budov a nemovitostí, zejména řeholních, bylo zestátněno a odebráno dosavadním vlastníkům. Někdy došlo k zestátnění a ponechání k užívání církvi. Tyto, jako všechny majetkové záležitosti jsou spleť a vyžadují velmi podrobné zpracování, což přesahuje rámcem této informace.

Vcelku se dá prohlásit, že předpisy směřují k úpravě těch věcí. Byla přijata zaseda, že nemovitosti a jejich součásti, které jsou v držení církevních právnických osob, stávají se moci práva jejich vlastnictvím, pokud jim byly předtím vyvlastněny. Je i možnost získat nemovitosti zestátněné a renacházející se v držení církve, z určitých titulů v zákoně vyjmenovaných. Tyto úpravy má provádět Majetková komise, složená s představiteli Úřadu pro vyznání a Sekretariátu polského episkopátu. Uprava může spočívat v navrácení nemovitostí, přidělení náhradní nemovitosti nebo v přízná- ní odškodnění.

Pokud jde o přidělení místností podle předpisů o zvláštním pronájmu státním, politickým závodním, družstevním a společenskými organizacím, v nemovitostech náležejících církevním právnickým osobám, ztratí platnost dva roky ode dne, kdy začne platit zákon.

K určité změně došlo v dosud závazných státních předpisech o uzavírání církevních sňatků. Roku 1945 bylo zavedeno světské právo o občanském stavu, které nařídilo občanské sňatky. Církevní sňatek byl považován za soukromou záležitost manželů. Roku 1958 byl vydán zákaz, pod hrozbou trestu, uzavřít církevní sňatek před občanským. Nyní je tento zákaz odvolán. (...)

Na závěr je možno prohlásit, že církev v PLS nezískala privilegované postavení. Získala a znovu nabyla práva, které jí zajišťuje ústava a mezinárodní dohody podepsané našim státem.